

”Myndigheter och regeringar har inte enbart tillåtit industriintressenter att finansiera forskningen, utan också låtit dem bestämma vilka frågor som ska ställas och välja de institutioner som ska utföra forskningen”. Ross Adey, forskare¹

Vetenskapsrådets rapport om elektromagnetiska fält:

Etisk backlash om forskning på människor

5 november 2004², av Mona Nilsson

Vetenskapsrådet har lämnat en rapport till regeringen om forskning om hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. En ”oberoende expertgrupp” har analyserat kvaliteten på nationell forskning samt behovet av forskningssatsningar.

I expertgruppen har en professor i ledningsvetenskap vid Försvarshögskolan, en professor i fysik, en professor i matematisk statistik samt en professor i cellpatologi ingått. En docent i etik har varit etisk rådgivare. Man kan undra om det är en krigssituation som skulle analyseras? Lennart Hardell anser att det är en märklig sammansättning: - Ingen av experterna är verksam inom onkologi, klinisk medicin eller cancertepidemiologi.

Slutsatsen från de Vetenskapsrådet är att omfattande studier på människor behövs som underlag för att bedöma den risk som elektromagnetiska fält kan utgöra: ”den stegvisa komplicerade och långsamma processen av cancerutvecklingen i människan kan inte studeras i laboratoriet, inte heller med precision i djurförsök. Förståelsen av denna process kräver direkta studier av människor med epidemiologisk metodik”. Stora studier under lång tid krävs (10-20 år) och inte ens om dessa studier visar samband, är det enligt gruppen alltid möjligt att dra slutsatser om sjukdomen framkallas av ämnet.

Tre internationella ”sakkunniga” har bedömt de svenska forskargrupperna inom området: Ahlbom och Feychting får tummen upp medan Olle Johansson får tummen ner. Kjell Hansson Mild får goda betyg medan hans kollega Lennart Hardell (som samarbetar med Mild) får omdömen alltifrån mycket viktig till att expertgruppen anser att Hardells studier har nått motstridiga slutsatser. Hardell har inte tagit de metodologiska svårigheterna ”på tillräckligt allvar”.

- De har gjort en grov tabbe när de påstår detta och inte förstått de omfattande analyserna av studien. Det finns alltid ett ”statistiskt brus” i epidemiologiska undersökningar. Det viktiga är att titta på den totala bilden av resultaten och om de är biologiskt sannolika, något som vi hela tiden

---

¹ Ross Adey, Reflex report, ur förordet

² Publicerad i Miljömagasinet

hävdad gäller för våra resultat. Ahlboms nya studie, som liksom vår visar risk för hörselnervstumör, är gjord på likartat sätt och visar på samma fenomen med både ökad och minskad risk i de olika analyserna, säger Lennart Hardell

Expertgruppen tar sig också an problemet med den oro som finns för hälsorisker: "bristen på solida vetenskapliga bevis står i stark kontrast mot den oro som finns" konstaterar de. Och när det gäller elöverkänslighet påstår gruppen att det saknas accepterade symptom/symptombild, som är specifika för elektromagnetiska fält. Den samstämmiga symtombild som redovisats av Elöverkänsligas Riksförbund, har således inte "accepterats". Var det endast en skenmanöver från "expertgruppen" att avsätta tid för att lyssna på de kritiska grupperingarna? Svårigheterna beskrivs i rapporten som näst intill oöverstigliga när det gäller forskning om elöverkänslighet. Slutsatsen från gruppen är att det "inte finns något delområde där koncentrerad satsning på forskning kan förväntas ge resultat som påverkar den totala bedömningen av risker med elektromagnetiska fält".

En förfärad undran som kvarstår efter att ha läst Vetenskapsrådets rapport är om svenska folket, såväl som dess politiska representanter, är överens med rådets syn på hur forskning ska tolkas och bedrivs såväl som synen på risker. Oförsiktighet ska råda tills "experterna" sett "solida vetenskapliga bevis". På människor. Människor ska därför, utan att man frågat dem om lov, förvandlas till försöksobjekt i stora epidemiologiska studier. Under tiden ska folket hålla sig lugnt och avstå från att oroa sig alltmedan makten söver dem med lugnande "riskkommunikation".